

esse quod non est, multae sunt veritates; nempe tot quot sunt huiusmodi affirmaciones vel negationes in intellectibus creaturarum. Si autem sermo sit de Veritate prima, secundum conformitatem ad quam omnia entia creata, sive substantialia sive accidentalia, non exclusis ipsis conceptionibus intellectum creatorum, denominantur vera; una tantum est veritas, nempe Veritas divini intellectus, quae est ipse Deus. Haec est Veritas per essentiam, caetera sunt veritates vel vera per participationem. Quapropter veritas et verum dicuntur de Deo et de creaturis secundum analogiam attributionis unius ad alterum, ita ut Deus sit princeps analogatum.

Quaeres 2. *Utrum veritas enuntiabilium sit aeterna, ex. gr. homo est animal rationale, totum est maius sua parte etc.*

Resp. cum S. Thoma (1). Quatenus huiusmodi veritates formantur ab intellectu creato, non sunt aeternae, quia intellectus creatus non est aeternus. Quatenus autem sunt in divino intellectu tamquam *in causa exemplari et effidente omnis veritatis*, huiusmodi veritates sunt aeternae.

Quaeres 3. *Utrum veritas sit immutabilis.*

Resp. ex doctrina S. Thomae (2): Vel sermo est de veritate formalis intellectus creati, vel de veritate intrinseca rei creatae, quae identificatur cum eius esse; vel de Veritate intellectus divini, dependenter a qua omnia dicuntur vera.

Si primum, veritas est mutabilis non quidem *per se*, sed *per accidens* idest ratione subiecti in quo est. Quum enim veritas consistat in eo, quod intellectus habeat conformitatem ad res intellectas; potest in intellectu creato haec conformitas cessare *vel ex parte intellectus*, ut quum, re perseverante in eodem esse, intellectus incipit iudicare eam aut amplius non esse, aut mutatam esse; *vel ex parte rei*, ut quum, re cessante a suo esse, intellectus pergit iudicare eam in suo esse perseverare.

Si secundum, veritas mutabilis est, sicut mutabile est esse creaturarum, quae et contingenter existunt, et mutantur de uno esse in aliud, sive mutatione substantiali, sive accidentalis.

Si tertium, veritas est prorsus immutabilis, quia in divino intellectu neque potest esse alternatio opinionum, neque ipsum res aliqua subterfugere potest, et per conformitatem ad ipsum, a quo pendent tamquam effectus a causa et mensurata a mensura, omnia dicuntur vera. Unde quamcumque formam aut privationem res creata per mutationem acquirat, semper secundum eam divino intellectui conformatur, quia eam cognoscit ut est, secundum quamcumque rei dispositionem.

(1) 1. p. q. 16. a. 7; qq. dd. de Verit. q. 1. a. 5; in 1. Sent. Dist. 19. q. 5. a. 3.

(2) 1. p. q. 16. a. 8; qq. dd. de Verit. q. 1. a. 6. in 1. Sent. Dist. 19. q. 5. a. 3.

QUAESTIO VII.

DE FALSITATE (1).

THESIS XII.

Falsitas formaliter et per se haberi potest tantum in intellectu componenti et dividente.

PRAENOTIONES.

228. I. Falsitas formaliter et per se sumpta opponitur contrarie veritati formalis et habetur quando intellectus aut affirmat rem esse quod non est; aut negat eam esse quod est. Quare dici potest *inadaequatio intellectus et rei*.

II. Falsitas materialiter et per accidens sumpta opponitur veritati materiali et haberi potest a) *in re* vel propter ipsum suum esse non correspondens ideis artificis; cuiusmodi esset ex. gr. ficta navis, quae non responderet ideis artis navifactivae; vel propter deceptivam quandam eius qualitatem, praebentem occasionem iudicio falso; cuiusmodi est ex. gr. cuprum propter suum colorem similem colori auri; b) *in conceptu complexo* ope iudicii praevii efformato, praebente occasionem falso iudicio. Tales essent conceptus montis aurei, hominis alati, et similes.

PROBATUS THESIS.

229. I. Falsitas formaliter inveniri potest tantum in eo actu in quo intellectus affirmat rem esse quod non est, vel negat eam esse quod est. Atqui hic est actus intellectus componentis et dividentis. Ergo etc.

II. Contraria sunt circa idem. Sed falsitas est contraria veritati. Ergo in eo subiecto esse poterit formalis falsitas in quo esse potest formalis veritas, videlicet in intellectu componente et dividente. « Verum et falsum (ait S. Thomas) (2) opponuntur ut contraria et non sicut affirmatio et negatio, ut quidam dixerunt. Ad cuius evidentiam sciendum est, quod negatio neque ponit aliquid, neque determinat sibi aliquid subiectum. Et propter hoc potest dici tam de ente, quam de non ente: sicut non videns et non sedens. Privatio autem non ponit aliquid, sed determinat sibi subiectum. Est enim negatio in subiecto ut dicitur (4. Metaph.), coecum enim non dicitur, nisi de eo, quod est

(1) 1. p. q. 17.

(2) 1. p. q. 17. a. 4.

« natum videre. *Contrarium* vero et aliquid ponit, et subiectum determinat: nigrum enim est aliqua species coloris. *Falsum* autem aliquid ponit: est enim falsum, ut dicit Philosophus (4 Metaph.), ex eo quod dicitur vel videtur aliquid esse, quod non est; vel non esse quod est. « Sicut enim verum ponit acceptationem adaequatam rei, ita falsum acceptationem rei non adaequatam; unde manifestum est, quod verum et falsum sunt contraria. »

THESIS XIII.

In conceptibus directis seu incomplexis, quibus intellectus per simplicem apprehensionem proprium obiectum, idest quidditates rerum materialium percipit; nullo modo potest esse falsitas, idest neque per se neque per accidens. In conceptibus autem complexis, quos praevio iudicio intellectus efformat, quamvis falsitas per se seu formaliter esse nequeat, tamen esse potest per accidens seu materialiter (1).

PRAENOTIONES.

230. I. Unaquaeque potentia ordinatur *per se* et *primo* ad proprium obiectum, ita ut, si sit potentia cognoscitiva, necessario et unice determinetur ad actum cognitionis a tali forma, quae est similitudo intentionalis sui proprii obiecti. Sic *visus* necessario et unice determinatur ad actum visionis *a colore in actu* idest *a corpore luminoso*; *auditus* ad actum auditionis *a sono* etc. Quare eo ipso quod potentia aliqua est actu cognoscens, est actuata in similitudinem intentionalem proprii obiecti. Secus esset simul et non esset actu cognoscens; quod repugnat.

Attamen inter potentiam cognoscitivam spiritualem, nempe intellectum, et potentiam cognoscitivam materialem, nempe sensum, hoc discriben intercedit, quod potentia spiritualis semper recipit convenienter formam intelligibilem proprii obiecti, quia non dependet ab organo corporeo, quod corruptibile est, tamquam a comprincipio sua operationis. Potentia autem sensitiva, quem constitutum cum organo corporeo ab ipsa informato unicum principium adaequatum sensationis, aliquando propter indispositionem organi non recipit convenienter formam sensibilem proprii obiecti; sic propter indispositionem linguae dulcia infirmis videntur amara. Quod contingit, quia omnia passiva propter suam indispositionem deficiente recipiunt impressionem agentium (2).

II. Praeter conceptus directos magis minusve comprehensivos, quibus

(1) Cfr. S. Th. 1. p. q. 17. a. 3.

(2) Cfr. S. Th. 1. p. q. 17. a. 2.

intellectus noster per simplicem apprehensionem percipit proprium obiectum, nempe naturas rerum materialium abstractas a notis individualibus (qui conceptus vocantur simplices seu incomplexi); efformat ope iudicii alios conceptus componendo simul notas acquisitas ope priorum conceptuum. Qui novi conceptus vocantur compositi seu complexi. Ad horum classem pertinent definitiones et concreta accidentalia, ex gr. conceptus animalis rationalis, hominis albi, spherae aureae.

PROBATUR PRIMA PARS.

231. In conceptibus sive incomplexis sive complexis non posse esse falsitatem *per se* seu *formaliter* probatur ex eo, quod formalis falsitas esse potest tantum in affirmatione vel negatione iudicii. Iamvero mens, quem per hos conceptus speculatur id quod repraesentant, puta leonem, animal rationale, spharam auream etc. neque affirmat neque negat ea esse vel non esse. Ergo in huiusmodi conceptibus nequit esse falsitas *per se*.

PROBATUR SECUNDA PARS.

Videlicet in conceptibus directis falsitatem ne quidem *per accidens* dari posse. Etenim, per conceptus directos seu simplices mens cognoscit proprium suum obiectum independenter a quovis influxu iudicii et a quavis indispositione organi, quia potentia spiritualis non eget organo tamquam comprincipio sua operationis. Iamvero influxus iudicii vel indispositio organi essent solae causae ob quas aliqua potentia cognoscitiva deficere posset in intentionaliter representatione proprii obiecti. Ergo in conceptibus directis, qui terminant simplicem apprehensionem, intellectus neque per accidens falli potest. Ideo S. Thomas ait (1): « Et propter hoc in cognoscendo quidditates simplices non potest esse intellectus falsus; sed, vel est verus, vel totaliter nihil intelligit. »

PROBATUR TERTIA PARS.

In iis conceptibus potest esse falsitas *per accidens*, in quibus compositione intellectus admiscetur. Iamvero in conceptibus compositis, compositione iudicii admiscetur. Ergo in eis potest *per accidens* esse falsitas. « Quod potest esse duplicitate (ut S. Th. ait) (2). Uno modo secundum quod intellectus definitionem unius attribuit alteri; ut si definitionem circuli attribuit homini. Unde definitio unius rei est falsa de altera. Alio modo, secundum quod partes definitionis componit ad invicem, quae simul sociari non possunt. Sic enim definitio non est solum

(1) 1. p. q. 17. a. 3.

(2) Loc. cit.

« falsa respectu alicuius rei, sed est falsa in se. Ut si formet talem definitionem *animal rationale quadrupes*, falsus est intellectus sic definiendo; propterea quod falsus est in formando hanc compositionem (praerequisitam definitioni) *aliquid animal rationale est quadrupes* (1).»

THESIS XIV.

In sensu nequit esse falsitas formalis, quae consistit in falsa affirmatione vel negatione convenientiae formae apprehensae cum aliqua re. Materialis autem falsitas, quae consistit in apprehensione obiecti sensibilis aliter ac est, non contingit in sensu rite disposito circa sensibile proprium, sed tantum circa sensibilia communia et sensibilia per accidens (1).

PRAENOTIONES.

232. I. **Sensibile** dicitur quidquid quocumque modo a sensibus cognosci potest. Dividitur

a) **in sensibile per se et sensibile per accidens.** *Sensibile per se* est quocumque accidens, quod potest a sensu directe attingi, puta extensio, color, sonus, etc.

Sensibile per accidens est quidquid latet sub accidentibus sensibiliis *per se*, tamquam naturaliter connexum cum illis, quum sit vel subiectum, ut substantia materialis, vel motivum eorum, ut quaedam passiones compositi sensitivi, puta metus, ira, odium, quae causant pallorem vel ruborem in vultu, agitationem in membris et similia.

b) **Sensibile per se dividitur in proprium et commune.** *Sensibile proprium* est illud accidens, quod *per se* et *primo* attingitur ab aliquo sensu, utpote proprium obiectum eius; ita color in actu seu luminosum est proprium sensibile visus; sonus est auditus, etc. Sensibilia propria pertinent ad genus *qualitatis*.

Sensibile commune est illud accidens quod a pluribus sensibus percipi potest ut magnitudo, figura et similia. Quum enim sensibile commune pertineat ad genus quantitatis, quae proxime alia accidentia sensibilia individuat, determinat obiecta propria plurimum sensuum et aliquam diversitatem facit in sensuum immutatione. *Sensibile commune* ab omnibus sensibus percipitur *per se* sed non *primo*. Percipitur quidem *per se*, quia modificat, seu determinat sensibiliter speciem, quam sensibile proprium causat in potentia sensitiva, unde per unicam spe-

(1) Cfr. etiam qq. dd. de Verit. q. 1. a. 12. et Summ. 1. p. q. 85. a. 6.

(2) Cfr. S. Th. 1. p. q. 17. a. 2. qq. dd. de Verit. q. 1. a. 11.

ciem sensibilem repreäsentatur intentionaliter a sensu. Sic videndo pyramidem albam, per unicam speciem video albedinem determinatam a figura pyramidali, et figuram pyramidalem determinantem albedinem. Non percipitur *primo*, quia percipitur mediantibus qualitatibus alterantibus, quae sunt sensibilia propria uniuscuiusque sensus. Sic visus non percipit albedinem mediante figura pyramidali, sed percipit figuram pyramidalem mediante albedine (1).

II. Praeter sensus exteriores dantur facultates sensibiles interiores quarum prima vocatur *sensus communis*, cuius proprium obiectum sunt sensations sensuum externorum. De hac et aliis facultatibus sensibilibus interioribus agemus in Psychologia.

III. **Iudicium sumi potest stricto sensu vel lato sensu.** *Stricto sensu* est operatio intellectus componentis et dividentis, ad quam requiri potentiam spiritualem satis indicavimus in Th. XI.

Lato sensu est cognitio, qua sensus communis distinguit unam sensationem ab alia, et his mediantibus obiectum perceptum ab uno sensu exteriori distinguit ab obiecto percepto ab alio. Sic animal per sensum communem discernit album a dulci, sensationem coloris a sensatione saporis et ideo sentit se sentire. Attamen sensus communis, quum sit potentia organica nequit cognoscere actum suum et adaequationem suam cum obiecto percepto (2).

Tandem adhuc *latrio sensu* iudicium significare potest quamcumque simplicem cognitionem, quae plura obiecta attingat, distinguendo unum ab alio, quia convenient in ea ratione generica, quae est formale obiectum potentiae. Sic unusquisque sensus particularis dici potest de proprio sensibili iudicare, quia distinguit obiecta sub huius formalis ratione constituta. Sic visus iudicat de colore discernendo album a nigro; gustus de sapore discernendo dulce ab amaro.

PROBATOR PRIMA PARS.

233. I. **Falsitas formalis** consistit in hoc, quod potentia cognoscitiva affirmet formam apprehensam convenire rei cui non convenit, vel neget convenire rei cui convenit. Atqui huius affirmationis non est capax sensus, ut ex supradictis patet. Ergo in sensu non est falsitas formalis.

II. **Falsitas formalis** ibi haberi potest ubi haberi potest veritas formalis, quia contraria in eodem subiecto inveniuntur. Atqui veritas formalis esse potest tantum in intellectu componente et dividente. Ergo ibi etiam esse poterit formalis falsitas.

(1) Cfr. S. Th. 1. p. q. 78. a. 3. ad 2.

(2) 1. p. q. 78. a. 4.

PROBATUR SECUNDA PARS.

234. Quoad 1um membrum (*Materialis falsitas inveniri nunquam potest in sensu circa proprium sensibile, si sensus sit rite dispositus*).

I. Potentia quaelibet cognoscitiva se habet ad formam seu similitudinem obiecti proprii a qua habet ut sit formaliter cognoscens, eo modo quo res naturalis se habet ad propriam formam a qua habet ut in suo esse actuetur. Iamvero res non potest deficere a sua forma quin hoc ipso deficiat ab esse. Ergo etiam potentia cognoscitiva non potest deficere a similitudine proprii obiecti quin hoc ipso cognoscere desinat.

II. Quaelibet potentia proportionata ad proprium et adaequatum actum, dum perseverat in sua actuazione, debet necessario habere id, per quod solum actuari potest. Atqui potentia sensitiva bene disposita proportionatur ad similitudinem intentionalem proprii obiecti sensibilis tamquam ad proprium et adaequatum actum, a quo constituitur formaliter cognoscens. Ergo, si actu cognoscit, non potest deficere a repraesentatione proprii obiecti sensibilis, ideoque non potest esse neque materialiter falsa.

235. Quoad 2um membrum (*Materialis falsitas inveniri potest in sensu circa proprium obiectum, si sensus non sit rite dispositus*).

Omnia passiva propter suam indispositionem deficiente recipiunt impressionem agentium. Atqui sensus non rite dispositus se habet ad proprium obiectum, ut passivum non bene dispositum. Ergo in sensu non rite disposito vel ob organi infirmitatem vel ob medii imperfectionem, recipitur deficiente similitudo obiecti proprii. Ergo in sensu non rite disposito est falsitas per accidens etiam circa proprium obiectum. Quamvis enim, si sentiat, debeat referre similitudinem saltem generice conformem proprio obiecto, non tamen refert illam specifice conformem. Ex. gr. quamvis gustus febricitantis referat saporem cibi, tamen apprehendit illum in specie amara, cum sit in specie dulci. Item oculus ob medios vapores densos refert solem rubri coloris, cum talis non sit.

PROBATUR TERTIA PARS.

236. (*Materialis falsitas circa sensibilia communia et sensibilia per accidens inveniri potest in sensu etiam rite disposito*).

Potentia cognoscitiva rite disposita non potest falli circa illud obiectum, ad quod se habet ut propria potentia ad proprium actum. Atqui huiusmodi est unice obiectum proprium, ad quod *primario et per se ordinatur*. Ergo quoad sensibilia communia et sensibilia per accidens poterit falli sensus etiam rite dispositus (1).

(1) Cfr. S. Th. 1. p. q. 17. a. 2. 3.

SCHOLION.

Declaratur quomodo contingat error circa sensibile commune et quomodo corrigatur.

237. Error contingere potest circa sensibile commune, quatenus dimensiones et caetera, quae ad quantitatem reducuntur, quae si sint diversa in variis corporibus deberent diversimode immutare sensum, puta visum; aliquando immutant illum eodem modo, quasi non essent diversa, eo quod inveniantur in diversa relatione aut distantiae, aut alterius respectus ex quantitate procedentis, puta motus aut quietis. Sic, caeteris paribus, corpus luminosum bipedalis diametri immutare deberet visum multo minus, quam corpus luminosum habens diametrum mille pedum. Attamen aliquando contingit ut corpus luminosum maius sit valde remotum ab oculo et consequenter immutet visum eodem modo, quo corpus bipedalis diametri oculo valde propinquum. Hinc fit, ut appareat eiusdem magnitudinis cum isto. Quapropter tandem videns perseverabit in errore vel in dubio de prioris magnitudine quamdiu de hac diversitate distantiarum certificari non poterit. Vitabitur autem error si sit aliquis sensus in quem obiectum sensibile influere nequeat ex variis distantias sed semper ex distanta determinata. Tunc enim non poterit circa huiusmodi sensum mutari et variari influentia quantitatis, sed semper eodem modo se habebit. Et ideo mediante huiusmodi sensu poterit aliquis corrigerre errorem ex sensibili communi in alium sensum provenientem.

Porro huiusmodi sensus est tactus, qui non movetur a proprio obiecto, nisi in aequali et semper determinata distantia, et ideo non potest circa eum mutari influxus ex quantitate proveniens. Posita igitur apprehensione sensus tactus, auferetur error vel indeterminatio proveniens ex diversitate distantiae apprehensae sive a visu, sive ab auditu, sive ab olfactu. Etenim circa istos sensus mutatur influentia quantitatis ex diversitate distantiae, cum possint in diversis distantias proprium obiectum percipere. Ita fit ut, qui navi discedit a littore, tactu percipiat navem moveri et non ipsum littus.

THESIS XV.

Sensus relate ad intellectum 1º si consideretur ut res quaedam, non potest esse neque causaliter falsus; 2º si consideretur prouti repraesentat obiecta sensibilia, potest esse causaliter falsus; 3º quamvis non necessario intellectus fallatur.

PROBATUR PRIMA PARS.

238. Sensus consideratus ut res quaedam, non potest non exhibere dispositionem suam, i. e. sensationem, qua afficitur, puta dulcedinis vel

amaritudinis vel doloris etc. Atqui ut occasionem errandi praebet intellectui, deberet non repraesentare suam dispositionem. Ergo sensus consideratus, ut res quaedam, non potest dici causaliter falsus.

PROBATUR SECUNDA PARS.

Sensus, ut in anteriori Thesi ostensum est, potest aliquando rem sensibilem repraesentare aliter quam est. Atqui in tali casu potest cau- sare intellectui falsam aestimationem de re. Ergo sensus, prout est re- praesentativus rerum sensibilium, potest esse occasionaliter falsus.

PROBATUR TERTIA PARS.

Intellectus humanus vel decipitur a sensu circa sensibile proprium vel circa sensibile commune, vel circa sensibile per accidens. Atqui in quacumque hypothesi potest homo corrigere errorem vel saltem suspicari de falsitate sensus. Ergo intellectus humanus non necessario decipitur a sensu.

a) *Prob. min. quoad primam partem.* Sensus non fallitur circa sensibile proprium nisi vel ob infirmitatem organi vel ob medii imperfectionem. Atqui homo potest utrumque deprehendere, vel per eundem vel per aliud sensum, vel per reflexionem intellectus. Ergo error sensus circa sensibile proprium corrigi potest ab homine.

b) *Prob. min. quoad secundam partem.* Sensus fallitur circa sensibile commune tantum per accidens, ita ut error corrigi possit vel per aliud sensum, vel per intellectus reflexionem in praeteritam experientiam, mediatis certissimis rationis principiis. Atqui si ita, intellectus potest corriger errorem, vel suspicari de falsitate sensus. Ergo error sensus circa sensibile commune non necessario decipit hominem.

c) *Prob. min. quoad tertiam partem.* Sensibile per accidens est obiectum *soli* intellectus, cui proponitur a sensibus per ea, quae sensus percipiunt *per se*. Atqui circa huiusmodi i. e. sensibilia per se, sive propria sive communia, ostensum est intellectum non necessario falli. Ergo neque potest falli necessario circa sensibile per accidens. Ad rem S. Thomas (1). « Si ergo comparetur sensus ad intellectum prout est « res quaedam, sic nullo modo est falsitas in sensu intellectui compa- « rato: quia secundum quod sensus disponitur, secundum hoc dispo- « sitionem suam intellectui demonstrat; unde Augustinus dicit in aucto- « ritate inducta (in arg. 2. huius quaest.), quod non possunt omnino « enuntiare nisi affectionem suam. Si autem comparetur ad intellectum « secundum quod est repraesentativum alterius rei; cum quandoque « repraesentet ei aliter rem quam sit, secundum hoc sensus falsus di- « citur, inquantum natus est facere falsam existimationem in intel- « lectu, quamvis non necessario faciat, sicut et de rebus dictum est: « quia intellectus sicut iudicat de rebus, ita et de his quae a sensibus « offeruntur. »

(1) QQ. dd. de Ver. q. 1. a. 11.

QUAESTIO VIII.

DE CERTITUDINE.

PRAENOTIONES.

DE VARIIS MENTIS NOSTRAE STATIBUS RELATE AD VERITATEM.

239. Quum intellectus noster propter suam imperfectionem nequeat in omnibus iudiciis aequaliter perspectam habere convenientiam vel disconvenientiam praedicati cum subiecto, in qua formalis ratio veritatis perficitur; necesse est ut variis sint mentis nostrae status relate ad veritatem, nempe vel *nescientiae*, vel *ignorantiae*, vel *erroris*, vel *dubii*, vel *suspicionis*, vel *opinionis*, vel *certitudinis*.

a) *Nescientia est simplex negatio scientiae.*

b) *Ignorantia est parentia scientiae debite.*

c) *Error est actus quo intellectus falsum iudicium de re profert.* Et ideo « addit actum quedam super ignorantiam; potest enim esse « ignorantia sine hoc quod aliquis de ignotis sententiam ferat, et tunc « est ignorans et non errans » (1). *Stabilis adhaesio mentis iudicio er- roneo est habitus erroris.*

Nota. Si modo dicta conferantur cum his, quae ex S. Thoma retulimus de oppositione *negativa*, *privativa*, et *contraria* (n. 229. II.), apparet nescientiam opponi veritati *negative*, ignorantiam *privative*, errorem *contrarie*.

d) *Dubium est suspensio iudicij inter utramque contradictionis par- tem.* Quae quidem suspensio, si procedat ex eo quod nulla ratio pro quacumque parte appareat, constituit *dubium negativum*. Si autem procedat ex apparenti aequalitate rationum pro utraque parte militantium, constituit *dubium positivum*. Quod si mens quamvis neutri parti assentiatur, incipiat inclinari potius in unam partem quam in aliam propter aliquod *leve signum*, dicitur *suspicari*. Quare

e) *Suspicio est inclinatio mentis in unam contradictionis partem pro- pter leve signum, citra quemcumque assensum.*

f) *Opinio est adhaesio mentis uni parti contradictionis cum for- midine oppositi.* Quae formido fundatur in cognito periculo errandi propter apprehensam probabilitatem veritatis in iudicio opposito; atque procedit ex eo quod motivum inclinans intellectum ad unam partem non habet sufficientem vim ad eum determinandum.

g) *Certitudo est firmitas adhaesionis virtutis cognoscitivae in suum cognoscibile* (2). Quapropter *primario* et *essentialiter* dicitur de potentia

(1) Cfr. 1. 2. q. 40. a. 2. ad 3. et 2. 2. q. 18. a. 4.

(2) S. Th. 3. Sent. Dist. 26. q. 2. a. 4.